

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ НЫЗАМЫ

27.09.2000-ж. № 46/II

ГИДРОТЕХНИКА ҚУРЫЛЫСЛАРЫ ҚӘУИПСИЗЛИГИ ХАҚҚЫНДА

Усы Нызамға төмендегилерге муўапық өзгерислер киргизилген

09.10.2004-ж. 293/II-санлы ҚР Нызамы

29.08.2007-ж. 141/III-санлы ҚР Нызамы

1-статья. Нызамның тийкарғы мақсети

Усы Нызамның мақсети гидротехника қурылысларын жойбарлаў, қурыў, пайдаланыўға тапсырыў, олардан пайдаланыў, оларды реконструкциялаў, тиклеў, консервациялаў ҳәм сапластырыўда қәуипсизликти тәмийинлеў бойынша жумысты әмелге асырыўда пайда болатуғын мүнәсибетлерди тәртипке салыў болып табылады.

2-статья. Гидротехника қурылысларының қәуипсизлиги хаққындағы нызам актлери

Гидротехника қурылысларының қәуипсизлиги хаққындағы нызам актлери усы Нызам ҳәм басқа да нызам актлеринен ибарат.

Егер Өзбекстан Республикасының халықаралық шәртнамасында Қарақалпақстан Республикасы гидротехника қурылысларының қәуипсизлиги хаққындағы нызам актлеринде нәзерде туюлғаннан басқаша қәделер белгиленген болса, халықаралық шәртнама қәделери қолланылады.

3-статья. Тийкарғы түсиниклер

Усы Нызамда төмендеги тийкарғы түсиниклер қолланылады:

гидротехника қурылыслары – тарнаўлар (плотиналар), гидроэлектростанциялар имаратлары, суў таслаў, суў өткизиў ҳәм суў шығарыў қурылыслары, туннельлер, каналлар, насос станциялары, суў сақлағышлары жағаларын, дәрьялар ҳәм каналлар жағаларын ҳәм түбин тасқын және жемирилиўлерден сақлаў ушын арналған қурылыслары, санаат ҳәм аўыл хожалығы шөлкемлериниң уйық шығындылары сақланатуғын орынларды қоршап туратуғын қурылыслар (дамбалар);

пайдаланыўшы шөлкем – ийелигинде (балансында) гидротехника қурылысы болған кәрхана, шөлкем ҳәм мәкеме;

айрықша жағдай – белгили аймақтағы аварияға алып келиўи мүмкин болған, сондай-ақ гидротехника қурылысларының авариясы нәтийжесинде жүзеге келген болып, адамлар қурбан болыўына, адамлардың ден саулығына ямаса этираптың тәбийий орталығына зәлел келтирилиўине, айтарлықтай

материаллық шығынларға хәм адамлардың тиришилик етиў жағдайлары бузылыўына алып келиўи мүмкин болған ямаса алып келген жағдай;

гидротехника қурылысларының қәўипсизлиги – гидротехника қурылысларының адамлар өмири, ден саулығы хәм нызамлы мәплери, қоршап турған тәбийий орталық хәм хожалық объектлерин қорғаўды тәмийинлеў имканиятын беретуғын жағдайы;

гидротехника қурылысларының қәўипсизлиги декларациясы – гидротехника қурылысының қәўипсизлигин тийкарлап беретуғын хұжжет;

гидротехника қурылысының қәўипсизлиги өлшемлери – гидротехника қурылысы жағдайының хәм оннан пайдаланыў шәртлериниң гидротехника авариясы қәўипиниң жол қойылатуғын дәрежесине муўапық муғдар хәм сапа көрсеткишлериниң шекленген қунлары;

гидротехника қурылысы авариясы қәўипиниң жол қойылатуғын дәрежеси – гидротехника қурылысы авариясы қәўипиниң нормативлик хұжжетлер менен белгиленген қуны.

4-статья. Жергиликли мәмлекетлик хәкимият уйымларының гидротехника қурылысларының қәўипсизлиги тараўындағы ўәкилликлери

Жергиликли мәмлекетлик хәкимият уйымлары;

гидротехника қурылысларының қәўипсизлигин тәмийинлеў тараўындағы мәмлекетлик бағдарламаларды әмелге асырыўда қатнасады;

суў ресурсларынан пайдаланыўда хәм тәбиятты қорғаў илажларын әмелге асырыўда гидротехника қурылысларының қәўипсизлигин тәмийинлейди;

гидротехника қурылысларын жайластырыў ҳаққында, сондай-ақ гидротехника қурылыслары қәўипсизлиги ҳаққындағы нызам актлери бузылған жағдайларда олардан пайдаланыўды шеклеп қойыў ҳаққында нызам актлеринде белгиленген тәртипте шешимлер қабыл етеди;

гидротехника қурылысларының авариялары ақыбетлерин сапластырыўда қатнасады;

гидротехника қурылысларының айрықша жағдайларды келтирип шығарыўы мүмкин болған авариялары қәўип барлығы ҳаққында халықты хабардар етеди;

нызам актлерине муўапық басқа да ўәкилликлерди әмелге асырады.

5-статья. Гидротехника қурылысларының қәўипсизлиги үстинен мәмлекетлик қадағалаў

Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси жанындағы үлкен хәм айрықша әҳмийетли суў хожалығы объектлериниң техникалық жағдайы хәм қәўипсиз ислеўин қадағалаўшы мәмлекетлик инспекция гидротехника қурылысларының қәўипсизлиги үстинен Мәмлекетлик қадағалаўды әмелге асырыўшы арнаўлы ўәкилликли уйым болып есапланады, ол:

гидротехника құрылыстарының қәуіпсізлігі қәделері хәм нормаларын ислеп шығады;

мәпдар министрліклер хәм мәкемелер менен биргеликте гидротехника құрылыстары техникалық жағдайының пұқталығын хәм олардың жұмысының қәуіпсізлігін экспертизадан өткереди;

гидротехника құрылыстарын жайластырыў, гидротехника құрылыстарын жойбарластырыў тапсырмаларын, оларды қурыў хәм реконструкциялаў жойбарларын келисип алыўда, гидротехника құрылыстары сапасын қадағалаўда, оларды пайдаланыўға қабыл етиўде, сондай-ақ гидротехника құрылыстарынан пайдаланыў қәделерин келисип алыўда қатнасады;

гидротехника құрылыстарының жағдайын хәм олардың жағдайының гидротехника құрылыстарының қәуіпсізлігі декларацияларына муўапық-лығын тексеріўди шөлкемлестиреди;

гидротехника қәуіпсізлігін тәмийинлеў ҳаққында көрсетпелер береді, сондай-ақ гидротехника құрылыстарының қәуіпсізлік қәделері хәм режелері қопал рәуиште бузылған жағдайларда қәуіпшилик дәрежеси жоқары болған объектлер қатарына кириўши гидротехникалық құрылыстарды жойбарлаў, қурыў хәм олардан пайдаланыў жұмысын әмелге асырыў ушын берилген лицензиялардың ҳәрекет етиўин тоқтатып қойыў хәм сапластырыў ҳаққында усыныслар киргизеди;

гидротехника құрылыстары аймақларынан дәрьялар аңғарлары хәм тарнаўдың оларға тутас болған төменги хәм жоқары аймақларынан хожалық жұмысы ямаса басқа жұмысты әмелге асырыў ушын пайдаланыўға (суўды қорғаў зоналарында жер қыйтақларын беріў буған кирмейди) келисим береді;

дәрьялардың аңғарларында хәм тарнаўдың оларға тутас төменги хәм жоқары аймақларында суў хожалығы объектлеринен пайдаланыўды әмелге асырыўшы ямаса хожалық жұмысын яки басқа жұмыс жүргизиўши шөлкемлердің жұмысын, егер бундай жұмыс гидротехника құрылыстарының қәуіпсізлігине жаман тәсир көрсетиўи мүмкин болса, қадаған ямаса шеклеп қояды. Исбилерменлик субъектлериниң жұмысын қадаған етиў хәм шеклеў суд тәртибинде әмелге асырылады, айрықша жағдайлар, эпидемиялар хәм халықтың өмири хәм денсаўлығы ушын басқада реал қәуіп жүзеге келиўиниң алдын алыў менен байланыслы ҳалда жұмысты он жұмыс күнинен көп болмаған мүддетке шеклеў жағдайлары буған кирмейди;

гидротехника құрылыстарының қорғалыўын шөлкемлестиріў үстинен қадағалаўды әмелге асырады.

Нызам актлерине басқа да ўәкилликлерди әмелге асырады.

Арнаўлы ўәкилликли уйымның гидротехника құрылыстарының қәуіпсізлігін тәмийинлеў ҳаққындағы көрсетпелері пайдаланыўшы шөлкемлердің орынлаўы ушын мәжбүрий болып табылады.

6-статья. Гидротехника құрылыстарының кадастры

Гидротехника құрылыстарының Қарақалпақстан Республикасы гидротехника құрылыстарының кадастрына (буннан былай текстте Кадастр деп алынады) киргизиледи.

Кадастрды жүргизиў тәртиби Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси тәрәпинен белгиленеди.

7-статья. Гидротехника құрылыстарының қәўипсизлигин тәмийинлеўге қойылатуғын тийкарғы талаплар

Гидротехника құрылыстарының қәўипсизлигин тәмийинлеў төмендеги тийкарғы талапларға муўапық әмелге асырылады:

гидротехника құрылыстары қәўпиниң жол қойылатуғын дәрежесин тәмийинлеў;

гидротехника құрылыстарының қәўипсизлиги декларацияларын берий;

қәўиплилик дәрежеси жоқары болған объектлер қатарына кирийши гидротехника құрылыстарының жойбарластырыў, қурыў ҳәм олардан пайдаланыў бойынша жумысты лицензиялаў;

гидротехника құрылыстарынан пайдаланыўдың үзиликсизлиги;

гидротехника құрылыстарының қәўипсизлигин тәмийинлеў бойынша илажларды әмелге асырыў, соның ишинде олардың қәўипсизлиги өлшемлерин белгилеў, гидротехника құрылыстарының жағдайын турақлы қадағалаў мақсетинде оларды техника қураллары менен үскенелеў, гидротехника құрылыстарына зәрүр қәнигеликке ийе болған хызметкерлер хызмет көрсетиўин тәмийинлеў;

гидротехника құрылыстарында айрықша жағдайлардың жүзеге келиў қәўпин ең көп дәрежеде кемеитиў бойынша илажлар комплексин алдын-ала өткерий.

8-статья. Гидротехника құрылыстарының қәўипсизлигин тәмийинлеў бойынша пайдаланыўшы шөлкемниң миннетлери

Гидротехника құрылыстарынан пайдаланыўшы шөлкем:

гидротехника құрылыстарын қурыў, пайдаланыўға тапсырыў, олардан пайдаланыў, оларды оңлаў, реконструкциялаў, консервациялаў, пайдаланыўдан шығарыў ҳәм сапластырыўда гидротехника құрылыстарының қәўипсизлиги нормалары ҳәм қәделериниң сақланыўын тәмийинлеўге;

гидротехника құрылыстарының жағдайы, оған тәбийий ҳәм техноген тәсийирлер үстинен қадағалаўды (мониторингти) тәмийинлеўге, гидротехника құрылысының каскадлай ислеўин, хожалық ҳәм басқа да жумысы нәтийжесинде оған болатуғын зыянлы тәсийирлерди, объектлердиң дәрәя аңғарында ҳәм гидротехника құрылысынан төмендеги ҳәм жоқарыдағы оған тутас аймақларда

жайластырылғанлығын есапқа алған рәуиште гидротехника құрылыстарының қәуіпсизлигин бағалауға;

гидротехника құрылыстарының қәуіпсизлиги өлшемлерін іслеп шығыуды хәм өз уақтында анықлауды тәмийинлеуге;

гидротехника құрылыстарының жағдайын қадағалау системасын рауажландыруға;

гидротехника құрылыстарында қәуіпсизликтің пәсейіу себептерін турақты таллап барыу хәм гидротехника құрылыстарының техникалық жақтан саз болыуын хәм оның қәуіпсизлигин тәмийинлеуге, сондай-ақ гидротехника құрылысы авариясының алдын алыу бойынша илажларды өз уақтында әмелге асыруға;

гидротехника құрылыстарының турақты тексеріп турылуын тәмийинлеуге;

гидротехника құрылыстарының авариясын сапластыруу үшін арналған материаллық резервтерди дүзиуге;

гидротехника құрылысынан пайдаланыуды шөлкемлестіриу хәм хызметкерлердің қәнигелиги нормаларға хәм қәделерге мууапық болыуын тәмийинлеуге;

гидротехника құрылыстарындағы айрықша жағдайлар хаққында хабарландырудың жергиликли системаларын турақты таяр жағдайда сақлауға;

жергиликли мәмлекетлик хәкимият уйымлары менен биргеликте халықты гидротехника құрылыстарының қәуіпсизлиги мәселелери хаққында хабарландыруға;

гидротехника құрылысы аварияларының алдын алыу мәселелери бойынша айрықша жағдайлар уйымы менен бирге іслеуге;

гидротехника құрылыстарының авариясы қәуіп барлығы хаққында арнаулы ўәкилликли уйымды, басқа да мәпдар мәмлекетлик уйымларды, жергиликли мәмлекетлик хәкимият хәм пуқаралардың өзін-өзи басқарыу уйымларын хәм суудың (тарнаудың) тыйып турыу басымы жарып өтиуинің тиккелей қәуіп болған жағдайда, суу астында қалыу итималы болған зонадағы халықты, кәрханалар, мәкемелер хәм шөлкемлерди дәрхал хабарландыруға;

арнаулы ўәкилликли уйымға өз ўәкиликтерін әмелге асыруда көмеклесіуға;

гидротехника құрылыстарының пайдаланыу, оның қәуіпсизлигин тәмийинлеу бойынша илажларды, сондай-ақ гидротехника құрылысы аварияларының алдын алыу хәм олардың ақыбеттерін сапластыруу жұмыстарын қаржыландыруға миннетли.

9-статья. Гидротехника құрылысының қәуіпсизлиги декларациясы

Гидротехника құрылысын жойбарлау, қурыу, пайдаланыуға тапсыруу, оннан пайдаланыу, оны пайдаланыудан шығарыу басқышларында, сондай-ақ

оны реконструкциялау, капитал ремонтлау, тиклеу ямаса консервациялаудан кейін пайдаланыушы шөлкем гидротехника қурылыстарының қәуіпсізлігі декларациясын дүзеді. Декларацияны дүзіу тәртібин Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесі белгілейді.

Пайдаланыушы шөлкем гидротехника қурылыстарының қәуіпсізлігі декларациясын арнаулы ўәкилликли уйымға усынады. Декларацияның арнаулы ўәкилликли уйым тәрәпинен тастыйықланыуы гидротехника қурылысын Кадастрға киргизиу хәм гидротехника қурылысын салыуға рұхсат алыу, пайдаланыуға тапсырыу, оннан пайдаланыу ямаса оны пайдаланыудан шығарыу ямаса реконструкциялау, капитал ремонтлау, тиклеу ямаса сервациялау ушын тийкар салады.

10-статья. Гидротехника қурылыстары қәуіпсізлігі декларацияларының мәмлекетлик экспертизасы

Гидротехника қурылыстары қәуіпсізлігі декларацияларының мәмлекетлик экспертизасы, соның ишинде жойбарластырыу басқышындағы мәмлекетлик экспертизасы Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесі белгілеген тәртіпте өткериледи.

Гидротехника қурылыстары қәуіпсізлігі декларацияларының мәмлекетлик экспертизасы гидротехника қурылыстарынан пайдаланыушы шөлкемлер интасы менен, соның ишинде олар келісім бермеген жағдайда да, арнаулы ўәкилликли уйымның көрсетпелерине муўапық өткериледи.

Арнаулы ўәкилликли уйым тәрәпинен мәмлекетлик экспертиза жуўмағы тийкарында гидротехника қурылыстарының қәуіпсізлігі декларацияларын тастыйықлау ҳаққында, тийісли рұхсатнама бериу туўралы ямаса рұхсатнама бериуден бас тартыу ҳаққында шешімлер қабыл етилиуі мүмкин.

Пайдаланыушы шөлкемнің арнаулы ўәкилликли уйымның шешимине келісімі болмаған жағдайда, шешім үстинен суд тәртібинде шағым етиуі мүмкин.

11-статья. Гидротехника қурылыстарын жойбарлау хәм олардан пайдаланыу бойынша жұмысты лицензиялау

Гидротехника қурылыстарын жойбарлау, қурыу хәм олардан пайдаланыу бойынша жұмыс нызам актлеринде белгіленген тәртіпте берилетуғын арнаулы рұхсатнамалар (лицензиялар) тийкарында әмелге асырылады.

12-статья. Гидротехника қурылыстарын тексеріу

Гидротехника қурылыстарын тексеріу пайытында гидротехника қурылыстарының қәуіпсізлігі нормалары хәм қәделерине бойсынылыуын бақалау мақсетинде пайдаланыушы шөлкемлердин, сондай-ақ гидротехника қурылыстарынан пайдаланыуда, оларды қурыуда, реконструкциялауда, капитал

ремонтлаўда, тиклеўде ямаса консервациялаўда кесип алыўшы шөлкемлердиң жумысы үстинен қадағалаў әмелге асырылады.

13-статья. Гидротехника қурылысларының қәўипсизлигин тәмийинлеўге қаратылған авариялық материаллық-техникалық резервлерин дүзиў ҳәм олардан пайдаланыў

Гидротехника қурылысларының қәўипсизлигин тәмийинлеўге қаратылған авариялық материаллық-техникалық резервлер айрықша жағдайлар пайда болғанда зәрүрли материаллық ресурсларды қыстаў тәризде тартыў мақсетинде алдын-ала дүзиледи. Бул резервлерди дүзиў тәртиби Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси тәрәпинен белгиленеди.

14-статья. Гидротехника қурылысларының қәўипсизлиги ҳаққындағы нызам актлерин бузғанлығы ушын жуўапкершилик

Гидротехника қурылысларының қәўипсизлиги ҳаққындағы нызам актлерин бузыўда айыпкер болған адамлар нызамда белгиленген тәртипте жуўапкер болады.